

**МОВА, ЛІТЕРАТУРА,
КУЛЬТУРА, ФОЛЬКЛОР,
МИСТЕЦТВО НАРОДІВ
СВІТУ: УНІВЕРСАЛЬНЕ
Й УНІКАЛЬНЕ**

**LANGUAGE, LITERATURE,
CULTURE,
FOLKLORE, ART OF PEOPLES
OF THE WORLD: UNIVERSAL
AND UNIQUE**

Суми
ВВП «Мрія-1»
2021

**МОВА, ЛІТЕРАТУРА, КУЛЬТУРА,
ФОЛЬКЛОР, МИСТЕЦТВО НАРОДІВ СВІТУ:
УНІВЕРСАЛЬНЕ Й УНІКАЛЬНЕ**

Міжнародний проєкт

Колективна монографія

**LANGUAGE, LITERATURE, CULTURE,
FOLKLORE, ART OF PEOPLES OF THE
WORLD: UNIVERSAL AND UNIQUE**

International project

Collective monograph

Самостійне електронне видання

За загальною редакцією доктора філологічних наук, професора кафедри української мови і літератури факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка Тетяни Петрівни Беценко.

Суми
ВВП «Мрія-1»
2021

УДК 008:[811+821+39+7](100)(0.064)
М74

*Рекомендовано до друку Президією ГО «Паліцинська академія»
(протокол № 3 від 20 серпня 2021 р.)*

**МОВА, ЛІТЕРАТУРА, КУЛЬТУРА, ФОЛЬКЛОР, МИСТЕЦТВО
НАРОДІВ СВІТУ: УНІВЕРСАЛЬНЕ Й УНІКАЛЬНЕ: Міжнародний
проект. Колективна монографія : самостійне електронне видання /
Т. П. Беценко, С. А. Шуляк, В. О. Артюх, І. А. Швед, І. П. Мозговий та
ін.; за заг. ред. Т. П. Беценко – Суми: видавничо-виробниче
підприємство «Мрія-1», 2021. – 676 с.
ISBN 978-966-566-783-4**

У міждисциплінарній колективній монографії науковці з України, Білорусі, Литви, Чехії, Словачії представили наукові дослідження за напрямками: проблеми функціонування, розвитку рідної мови: історія і сучасність; література народів світу: теорія, традиції, художня своєрідність, зіставні студії; культура різномовних етносів; фольклор народів світу: традиції, жанрова специфіка, поетика, компаративні студії; мистецтво як духовна парадигма народу, базовий фактор етнобуття: світоглядні засади, чуттєво-емоційні доміанти, естетика форми і змісту.

Для науковців, викладачів освітніх закладів різних рівнів, аспірантів, магістрантів, студентів, учителів.

УДК 008:[811+821+39+7](100)(0.064)

**LANGUAGE, LITERATURE, CULTURE, FOLKLORE, ART OF THE PEOPLES
OF THE WORLD: UNIVERSAL AND UNIQUE: International project. Collective
monograph : Independent electronic edition / T.P. Betsenko, S.A. Shulyak, V.
Artyukh, I.A. Shved, I.P. Mozgovyi and others / edited by T. P. Betsenko. – Sumy :
publishing and production enterprise «Mriya-1», 2021. - 676 p.
ISBN 978-966-566-783-4**

In the interdisciplinary collective monograph scientists from Ukraine, Belarus, Lithuania, the Czech Republic, Slovakia presented research in the following areas: problems of functioning, development of the native language: history and modernity; literature of the peoples of the world: theory, traditions, artistic originality, comparative studies; culture of multilingual ethnic groups; folklore of the peoples of the world: traditions, genre specifics, poetics, comparative studies; art as a spiritual paradigm of the people, the basic factor of ethnic existence: worldviews, sensory-emotional dominants, aesthetics of form and content.

For scientists, lecturers of educational institutions of different levels, graduate students, undergraduates, students, teachers.

УДК 008:[811+821+39+7](100)(0.064)

ISBN 978-966-566-783-4

© Колектив авторів, 2021
© ВВП «Мрія-1», 2021

**ЖАНРОВАЯ РАЗНАСТАЙНАСЦЬ ФАЛЬКЛОРУ
Ў КАНТЭКСЦЕ ТЭОРЫ Р. А. ДЖОРДЖЭСА
І М. О. ДЖОУНСА**

I. V. Poŭx (Беларусь)

***Анотацыя.** У артыкуле разглядаецца жанравы склад еўрапейскага і амерыканскага фальклору ў кантэксце прапанаванай Р. А. Джорджэсам і М. О. Джоунсам канцэпцыі падыходаў да вывучэння фальклору як гістарычнага артэфакта, прыдатнай для апісання і транслявання існасці, культуры і паводзінаў. Асабліва ўвага надаецца наратыўным і перфарматыўным жанрам, іх трансфармацыі і рэкантэкстуалізацыі ў сучаснай культуры.*

***Ключавыя словы:** фальклор, жанр, культура, наратыў, перфарманс, камунікацыя, гарадская легенда*

**GENRE DIVERSITY OF FOLKLORE IN THE FRAMEWORK
OF R. A. GEORGES AND M. O. JONES' THEORY**

I. V. Powkh (Belarus)

***Summary.** The article discusses genre diversity of European and American folklore in the framework of the folklore theory proposed by R. A. Georges and M. O. Jones. The above theory regards folklore as historical artefact, describable and transmissible entity, culture and behaviour. Special attention is paid to narrative and performative genres, their dynamics and recontextualisation in the present-day cultural environment.*

***Key words:** folklore, genre, culture, narrative, performance, communication, urban legend*

Жанровая класіфікацыя – адна з найбольш актуальных праблем сучаснай фалькларыстыкі – айчынныя і замежныя навукоўцы прапаноўвалі разнастайныя падыходы да класіфікацыі жанраў на працягу ўсяго перыяду існавання гэтай навукі. Такая ўвага да канцэпцыі жанру абумоўлена яго тэарэтычнай

значнасцю як “даследчыцкага канструкту” (Hajduk-Nijakowska 2015 : 162), а таксама практычнай прысутнасцю ў жыцці кожнага чалавека на ўсіх яго этапах.

У тэарэтычнай літаратуры існуе шэраг падыходаў да інтэрпрэтацыі і класіфікацыі жанраў (літаратуразнаўчы, сацыялінгвістычны, антрапалагічны, сацыялагічны, гістарычны і інш.). Так, Алан Дандэс (*Alan Dundes*) сцвярджаў прыярытэт марфалагічнага аналізу пры вывучэнні фальклорных жанраў (*Georges, Dundes 1963:111*). Прыхільнікі сацыялагічнага падыходу вывучаюць жанр як спосаб размежавання паэтычных і непаэтычных культурных практык, адлюстравання і ўзнаўлення сацыяльных зносінаў (*Shuman 2012*). Лінгвістычная антрапалогія разглядае жанр як аналітычны інструмент вывучэння маўлення і ўпарадкавання дыскурсу (*Briggs 1992*), а этнаграфія камунікацыі – як неад’емную частку камунікатыўнага “бюджэту” супольнасці (*Hymes 1972, 1979*), аналітычны цэнтр (“фокус”) класіфікацыі вербальных практык у кантэксце разнастайных маўленчых супольнасцяў (*Günthner 1995*).

Мэта нашага даследавання – прааналізаваць жанравы склад еўрапейскага і амерыканскага фальклору ў кантэксце прапанаванай Р. А. Джорджэсам (*Robert A. Georges*) і М. О. Джоунсам (*Michael Owen Jones*) канцэпцыі падыходаў да вывучэння фальклору як гістарычнага артэфакта, прыдатнай для апісання і транслявання існасці, культуры і паводзінаў – падыходаў, якія не ўзаемавыключаюць, а ўзаемадапаўняюць адзін аднаго. Ва ўводзінах да падручніка “Фалькларыстыка: Уводзіны” (*Georges 1963*) аўтары адзначаюць, што фальклор з’яўляецца неад’емнай часткай штодзённага побыту, прыводзяць шэраг прыкладаў свядомага і падсвядомага звароту да фальклорных звычаяў, прымхаў, павер’яў, рытуалаў і практык. Такая ўсюдыіснасць фальклору абумоўлівае актуальнасць нашага даследавання як спробы прасачыць шляхі ўвасаблення жанравай разнастайнасці фальклору ў розных сферах жыццядзейнасці сучаснага грамадства і асобы.

Разглядаючы фальклор як гістарычны артэфакт, даследчыкі падкрэсліваюць, што ён існаваў на працягу доўгага часу і таму мае ўласную гісторыю, а таксама вылучаюць традыцыйнасць як асноўную ўласцівасць фальклору. Статус

фальклору як самастойнай існасці, якая захоўваецца на працягу пэўнага часу і змяняецца пад уплывам знешніх абставінаў, ілюструюць уласцівая яму варыянтнасць і існаванне ў пэўнай прасторы. Даследчыкі адзначаюць, што фальклорныя творы не перамяшчаюцца з месца на месца, а распаўсюджваюцца ў прасторы ў выніку вандровак іх выканаўцаў і кантактаў паміж імі. Адпаведна, варыянтнасць фальклорных твораў дапамагае ім захаваць актуальнасць і значнасць для новых індывідаў і сацыяльных груп. Прыналежнасць фальклору да сферы культуры бяспрэчная і грунтуецца, у тым ліку, на яго стварэнні, існаванні і распаўсюджванні ў кантэксце пэўнай культуры. Экспрэсіўны характар фальклору абумоўлівае магчымасць яго інтэрпрэтацыі адначасова як элемента культуры і як рэакцыі на іншыя культурныя з'явы. Падчас стварэння і распаўсюджвання фальклорных твораў усе ўдзельнікі гэтага працэсу прымаюць на сябе разнастайныя камунікатыўныя ролі (напрыклад, апавядальнік, ганчар, лекар і г.д.), якія ўвасабляюць іх прафесійную, аматарскую ці сацыяльную ідэнтычнасць. Гэтыя і іншыя камунікатыўныя ролі прадугледжваюць пэўныя паводзіны іх носьбітаў, накіраваныя на абуджэнне цікавасці аўдыторыі і атрыманне ад яе патрэбнай рэакцыі.

Зыходзячы з прапанаванага Д. Бен-Амосам вызначэння жанру як класіфікацыйнай катэгорыі (а таксама нязменнай формы, дынамічнай формы і формы дыскурсу) (Ben-Amos 1976), інтэрпрэтацыя фальклору як *прыдатнай для апісання існасці* знайшла адлюстраванне ў шэрагу жанравых класіфікацый, распрацаваных фалькларыстамі. Так, Клод Леві-Строс падзяляў увесь дыяпазон жанраў на вербальныя, рытуальныя, матэрыяльныя і інстытуцыйныя (Lévi-Strauss 1966). Пазней Рычард Дорсан вылучыў наступныя класы фальклору на аснове іх жанравай прыналежнасці: вусны фальклор (фальклорныя наратывы, наратыўная фальклорная паэзія, фальклорны эпас, прыказкі і крылатыя выразы, загадкі, мова фальклору), грамадскія фальклорныя звычаі (фэстывалі і святы, адпачынак і гульні, народная медыцына, народная рэлігія), матэрыяльная культура (народныя рамёствы, народнае выяўленчае мастацтва, фальклорная архітэктура, народны касцюм, народныя стравы), фальклорныя мастацтвы (фальклорная драма/музыка/танец)

(Dorson 1972). З сучасных даследаванняў, цікавасць выклікае методыка шматкласавай класіфікацыі, распрацаваная К. Крэмерам (*K. Crammer*) і Ё. Сінгерам (*Y. Singer*) і выкарыстаная ў дачыненні да наратыўных жанраў калектывам галандскіх навукоўцаў (Nguyen 2012). Аб'ектам даследавання выступіў корпус фальклорных наратываў, сабраных на тэрыторыі Нідэрландаў: казкі, легенды (асобна вылучаюцца легенды пра святых і гарадскія легенды), асабістыя наратывы, загадкі, сітуацыйныя задачы, жарты і песні. У якасці крытэрыяў даследавання выкарыстоўваліся лексічныя адметнасці, стылістычныя і структурныя адметнасці, інфармацыя пра асяроддзе (імёны, геаграфічныя назвы, падзеі і г.д.) і метададзеныя (ключавыя словы, час стварэння і інш.). Аналіз эфектыўнасці выкарыстання методыкі шматкласавай класіфікацыі паказаў яе найбольшую прыдатнасць для вывучэння жартаў, загадак і легенд. Жанравая прыналежнасць прааналізаваных песень, як сцвярджаюць аўтары артыкула, амаль заўжды была вызначана памылкова – магчыма, з-за недастатковай колькасці ўзораў. Пэўную складанасць уяўлялі таксама асабістыя наратывы з прычыны шырокага тэматычнага дыяпазону і адсутнасці стандартнай структуры. Казкі нярэдка памылкова вызначаліся як легенды, у першую чаргу, тыя, што не мелі відавочнага чарадзеянага складніка. Акрамя гэтага, вызначэнне жанравай прыналежнасці тэкстаў нярэдка ўскладнялася каментарамі, у якіх згадваліся геаграфічныя назвы.

Падставай для інтэрпрэтацыі фальклору як *гістарычнага артэфакта* выступае ўнутраная эвалюцыя і трансфармацыя сістэмы жанраў, у першую чаргу, наратыўных. Так, у гістарычнай рэканструкцыі фальклорнай літаратуры братамі Грым жанравае трыадзінства міф-легенда-народная казка выступае асновай разнастайных унутраных трансфармацый сістэмы, як, напрыклад, “спрашчэнне” міфу да формы народнай казкі са стратай сістэмы павер'яў, якая раней выступала яго нарматыўнай і рэлігійнай асновай. Далейшае даследаванне фальклорнай літаратуры з пункту погляду функцыяналізму парушыла адзначанае вышэй трыадзінства, дадаўшы стылістычныя і функцыянальныя адметнасці кожнай з катэгорый (больш высокую ступень

стылізацыі народнай казкі, у параўнанні з легендай, большую рытуальнасць міфу і інш.) (Shuman 2012).

Стаўленне да фальклору як да гістарычнага артэфекта знайшло сваё адлюстраванне і ў тэарэтычных працах, прысвечаных метадалогіі палявых даследаванняў пачатку ХХ стагоддзя, – у прыватнасці, метадалогіі збору матэрыяльнай культурнай спадчыны, распрацаванай М. А. Оуэн (*M. A. Owen*) і М. Хэслак (*M. Hasluck*), – а таксама ў археалагічных даследаваннях як спосабе вывучэння матэрыяльных артэфектаў фальклорных рэлігій. Так, у артыкуле “Збіранне матэрыяльнага фальклору: мэты і метады стварэння калекцый Оуэн і Хэслак” (Brown 1998) брытанская даследчыца, антраполог Э.К. Браун (*Alison K. Brown*) разглядае гісторыю збірання матэрыяльных артэфектаў як альтэрнатыўны падыход да ранніх фалькларыстычных даследаванняў у процівагу збіранню ўзораў нематэрыяльнага фальклору (напрыклад, песні, танцы і дыялекты). Даследчыца апісвае перыяд 1880-1925 гг. як росквіт міжкультурнага ўзаемадзеяння, якое стала магчымым, дзякуючы замежным вандроўкам еўрапейцаў. Некаторыя з іх збіралі фальклорныя артэфекты падчас вандровак, іншыя ладзілі даследчыя экспедыцыі пераважна з гэтай мэтай. Склад калекцый у значнай ступені вызначаўся свядомай ці падсвядомай цікавасцю да экзатычнай “іншасці”.

У апошняй чвэрці ХІХ стагоддзя – у перыяд, калі ў Вялікабрытаніі было створана Фалькларыстычнае таварыства, – значны ўплыў на фалькларыстычныя і антрапалагічныя даследаванні мела распрацаваная Э.Б. Тайлерам тэорыя перажыткаў. Лічылася, што “ірацыянальныя” павер’і і звычаі еўрапейскага сялянства ўяўлялі сабой рэшткі першабытнай культуры і што, адпаведна шырока распаўсюджанай тэорыі эвалюцыянізму, “перажыткі” ілюструюць гісторыю расы. На раннім этапе фалькларыстычных даследаванняў да фальклору адносілі мясцовыя звычаі, павер’і і аповеды, але не матэрыяльную культуру (тым не менш, да сярэдзіны 1960-х гг. Фальклорнае таварыства мела ўласную калекцыю артэфектаў). Акцэнт на матэрыяльным фальклоры рабілі толькі тыя даследчыкі, якія шчыльна супрацоўнічалі з музеямі.

Падкрэсліваючы важнасць гістарычнага падыходу да фалькларыстыкі, даследчыца адзначае, што аналіз працэсу збірання матэрыяльных артэфактаў дазваляе пазнаёміцца з тымі аспектамі іншых культур, якія застаюцца па-за ўвагай падчас вывучэння традыцыйных архіўных крыніц, асабліва калі каментары збіральнікаў суправаджаюцца кароткімі аповедамі пра кантакты з інфармантамі, а таксама згадкамі родных і знаёмых. Акрамя гэтага, вывучэнне матэрыяльных калекцый пашырае веды пра гісторыю развіцця антрапалогіі як навукі. Стаўленне збіральнікаў да калекцый, якія яны стваралі для ўласнага ўжытку альбо навуковых ці грамадскіх інстытутаў, ілюструе ролю матэрыяльнай культуры ў фалькларыстычных і антрапалагічных даследаваннях. Гісторыя калекцыі звычайна пачынаецца з аналізу сацыякультурнага асяроддзя, у якім ствараліся яе матэрыялы, а таксама мэты і метадалогіі збору. Каб кампенсаваць адсутнасць дакументальных крыніц аўтар прапануе разглядаць артэфакты як дакументы, якія таксама ўтрымліваюць значны пласт інфармацыі пра асобу збіральніка і збіранне матэрыяльнага фальклору як культурную з’яву.

Раскрываючы патэнцыял далейшых даследаванняў у гэтым накірунку, Э.К. Браун звяртае ўвагу на гендэрны аспект збірання матэрыяльнага фальклору, а таксама ўплыў працэсу раскрыцця той ці іншай культуры на саму культуру і іншыя групы ў гістарычнай і сацыяльнай перспектыве. Даследчыца сцвярджае, што бачанне гістарычнай перспектывы дапамагае зразумець сучасную інтэрпрэтацыю ролі музеяў і іх калекцый. Аднак, вывучэнне музейных калекцый як галіна гістарычнай антрапалогіі выступае інструментам даследавання не толькі гісторыі міжкультурнага ўзаемадзеяння, але і ўзаемасувязяў паміж культурамі на сучасным этапе.

Значная ўвага ў фалькларыстыцы надаецца таксама міждысцыплінарнаму падыходу да вывучэння фальклорнай спадчыны. Так, эфектыўным спосабам вывучэння фальклорных рэлігій і матэрыяльнага ўвасаблення іх практык з’яўляюцца археалагічныя даследаванні. Артэфакты, знойдзеныя падчас раскопак, дапамагаюць навукоўцам вызначыць статус пэўнай рэлігіі на пэўнай тэрыторыі як афіцыйнай ці фальклорнай (папулярнай, вернакулярнай), сцвярджае фінская даследчыца

С. Хукантайвал (*Sonja Hukantaival*) (Hukantaival 2013), аднавіць рэлігійныя рытуалы, а таксама прааналізаваць значнасць таго ці іншага перыяду ў гісторыі рэлігій. Даследчыца вызначае фальклорную рэлігію як рэлігію, якая асэнсоўваецца і пераасэнсоўваецца людзьмі ў штодзённым жыцці, падкрэсліваючы яе дынамізм і складаную ўзаемасувязь з “афіцыйнай” рэлігіяй. Сведчанні існавання фальклорнай рэлігіі можна адшукаць у любы перыяд, у цэнтры і на перыферыі, у любой мясцовасці, сярод прадстаўнікоў як вышэйшых, так і ніжэйшых класаў. Значнасць археалагічных знаходак для вывучэння фальклорных рэлігій абумоўліваецца тым, што сапраўдныя рэлігійныя практыкі найбольш эфектыўна аднаўляюцца праз рэшткі рытуалаў і звычайў, асабліва ў спалучэнні з іншымі крыніцамі. Усебаковае паяднанне археалагічных даследаванняў з даследаваннем фальклорных рэлігій дазваляе прасачыць традыцыі (уваасобленыя ў матэрыяльнай форме) і іх дынаміку, захаванне і трансфармацыю элементаў той ці іншай рэлігіі, а таксама прааналізаваць дагістарычныя рэлігіі пры адсутнасці іншых крыніц.

Адпаведна тэорыі Р. А. Джорджэса і М. О. Джоунса, вывучэнне фальклору як **культуры** адбываецца ў двух аспектах: фальклор у культурных кантэкстах і фальклор у культуры кантактных груп (Georges 1963). Залежнасць фальклору ад **культурнага кантэксту** найбольш яскрава праяўляецца праз інтэртэкстуальнасць, інтэрактыўнасць, дыялагічнасць і няўстойлівасць фальклорных жанраў, што абумоўлівае ўласціваю фальклору дыялектыку стабільнасці і дынамічнасці. Жанравыя даследаванні дапамагаюць зразумець, як праз фармальныя прыкметы адлюстроўваюцца грамадскія зносіны, як адна падзея можа ўбіраць у сябе разнастайныя жанры, а таксама якое дачыненне формы (вербальныя ці матэрыяльныя) маюць да сацыяльных, палітычных і гістарычных змен. Такім чынам, жанр як сістэма стварае альтэрнатыву ўстойлівасці і канцэптуалізуе дынаміку і адзінства дыскурсу.

Адной з праяў фальклору ў культурным кантэксце выступае кантэстуальная дынаміка жанраў і перформансу, якая яднае праблемы паэтыкі з праблемамі культурнай рэпрэзентацыі, камерцыялізацыі, тэхналогіі і палітыкі. Найбольш відавочна гэтая

з’ява праяўляецца на прыкладзе наратыўных жанраў, у прыватнасці, праз пераклад і занатаванне фальклорных наратываў як механізм меркантылізацыі, адчужэння (экспрапрыацыі) і паўторнага засваення (рэапрапрыацыі) слабейшых культур (Vaschilega 2012). Пераклад народных, у тым ліку чарадзейных, казак, які прадугледжвае не толькі іх перастварэнне сродкамі іншай мовы, але і перанос у новае культурнае асяроддзе, натуралізуе гендэрныя і этнічныя стэрэатыпы, выклікае захапленне экзатычнымі культурамі і выконвае важную функцыю ў працэсе каланіялізацыі. Пераклад, жанравае вызначэнне і меркантылізацыя наратываў адначасова ўзмацняюць і сціраюць межы паміж фальклорам і літаратурай, а таксама паміж наратыўнымі традыцыямі розных культур, што, у сваю чаргу, у залежнасці ад кантэксту, падтрымлівае ці аспрэчвае палітыку няроўнасці культур.

Прыкладам увядзення фальклору ў кантэкст урбаністычнай культуры выступае жанр гарадской легенды. Гэты жанр, вядомы таксама як “сучасная легенда” ці “сучасная гарадская легенда”, шырока распаўсюджаны ў сучаснай культуры – як фальклорнай (вуснай, традыцыйнай), так і папулярнай (носьбітам якой выступаюць камерцыйныя сродкі масавай інфармацыі). У “Энцыклапедыі гарадскіх легенд” (Brunvand 2012) амерыканскі фалькларыст, прафесар Ян Брунванд (*Jan Harold Brunvand*) вылучае, сярод іншых, наступныя класы гарадскіх легенд у залежнасці ад іх культурнага кантэксту: легенды на скрыжаванні культур (*Culture-Clash Legends*), сучасныя легенды паўночных амерыканцаў (*Native American Contemporary Legends*), чуткі і легенды імігрантаў (*Immigration Rumors and Legends*), інтэрнацыянальныя гарадскія легенды (*International Urban Legends*) і інш. У якасці ілюстрацыі пунктаў скрыжавання фалькларыстычных даследаванняў і папулярнай культуры Я. Брунванд прыводзіць фільм “Гарадская легенда”, а таксама Інтэрнет як сродак распаўсюджвання і папулярнага жанру. Адначасова з гэтым, даследчык адзначае адыход гарадской легенды ад фальклору і вусных традыцый і набліжэнне яе да папулярнай культуры, дзе яна трапіла пад уплыў стэрэатыпаў і стандартаў, выкарыстоўвалася як камерцыйны прадукт і неаднаразова змяняла знешнюю форму. Гарадскія

легенды найчасцей распаўсюджваліся праз Інтэрнет – адпаведна, “эфектыўнасць” іх уздзеяння ў большай ступені залежала ад гэтага электроннага носьбіту, чым ад вуснай перадачы ў працэсе непасрэдных кантактаў. Тым не менш, па сцверджанні Я. Брунванда, гарадскія легенды застаюцца часткай сучаснага фальклору і аб’ектам даследавання фалькларыстыкі.

Культурную абумоўленасць фальклору выдатна ілюструе таксама тыпалогія музычнага фальклору (балады, “песенныя аповеды” (*cante fable*) (апавед з уключанымі ў яго напевамі), “размоўны блюз” (*talking blues*), лірычныя песні, рэлігійныя напевы – спірычуэлсы (*spirituals*), калыханкі, танцавальная музыка і г.д.) (Winick 2012). Так, амерыканскі даследчык Берtrand Бронсан (*Bertrand Bronson*) адзначае, што англа-амерыканскія выканаўцы балад былі лепшымі музыкамі, чым паэтамі ці апавядальнікамі. Адпаведна, існаванне розных варыянтаў аднаго і таго ж тэксту абумоўлівалася тым, што выканаўца нешта забыў, недачуў або не так зразумеў, тады як варыятыўнасць мелодыі абумоўлівалася творчым падыходам выканаўцы. У выніку тэксты станавіліся ўсё менш зразумелымі, а мелодыі ўскладняліся з цягам часу, даўжэй захоўваючы сваю эстэтычную каштоўнасць (Bronson 1969). “Песенныя аповеды” (*cante fable*) прысутнічаюць у еўрапейскай культуры з часоў Сярэднявечча і менш распаўсюджаныя ў англа-амерыканскай. Прыкладным аналагам “песенных аповедаў” у амерыканскай культуры выступае “размоўны блюз” (*talking blues*), калі выканаўцы дэкламуюць, выконваюць рэчытатывам ці прамаўляюць, а не спяваюць, значную частку тэксту.

У шэрагу культур значную сацыяльную функцыю выконвае таксама танцавальная музыка. Розныя культуры маюць свае традыцыйныя танцы. Так, у Англіі распаўсюджаны святочныя танцы мужчын у касцюмах Робін Гуда і звязаных з ім персанажаў. У ЗША пераважаюць парныя танцы – напрыклад, кадрыль ці контрданс, а ў правінцыі Брэтань на захадзе Францыі – найчасцей сустракаюцца танцы ў ланцугу або ў коле. Адпаведна, кожны з адзначаных вышэй тыпаў танцаў выконваецца пад сваю музыку. Напрыклад, для ланцужковых танцаў найбольш падыходзіць простая мелодыя, якая ўвесь час

паўтараецца, а музычнае суправаджэнне парных танцаў звычайна складаецца з некалькіх рознахарактарных частак.

Выбар музычных інструментаў таксама абумоўлены культурнымі адметнасцямі. Так, жыхары ЗША аддаюць перавагу скрыпачцы, у той час як у Еўропе выкарыстоўваюцца таксама валынкі, флейты, ліры і гармонікі, нетыповыя для англа-амерыканскай культуры.

Большасці культур уласцівыя таксама розныя формы т. зв. “сацыяльнай музыкі”, якая выконваецца выключна дзеля самога працэсу і яго ўдзельнікаў, тым самым выступаючы прайвай фальклору ў *культуры кантактных груп*. Такая музыка ствараецца не дзеля таго, каб яе слухалі ці пад яе танцавалі. У ЗША і Еўропе яна нярэдка выконваецца на музычных сустрэчах ці ў гуртках, дзейнасць якіх – у тым ліку працэс стварэння і выканання музыкі – падпарадкоўваецца пэўным сацыяльным правілам.

У сучаснай фалькларыстыцы жанр разглядаецца адначасова як форма і як сацыяльная практыка. Як адзначае Р. Бауман (*Richard Bauman*), жанр выступае элементам сацыяльнай практыкі, адначасова вынікаючы са структуры грамадскіх зносінаў і ўтвараючы яе, увасабляючы задумкі выканаўцы і аўдыторыі і вызначаючы дыяпазон магчымых сацыяльных сэнсаў. У гэтым кантэксце чаканні, абумоўленыя жанравай прыналежнасцю, уяўляюць сабой гнуткі камунікатыўны рэсурс, які выкарыстоўваецца па-рознаму ў залежнасці ад пазіцыі ўдзельнікаў камунікацыі (Bauman 1992: 58). З перфарматыўнага пункту погляду, Р. Бауман падыходзіць да жанру як сацыяльна абумоўленай вызначальнай структуры стварэння, успрымання і распаўсюджвання тых ці іншых тыпаў тэкстаў. У гэтым выпадку жанр уяўляе сабой шаблон, які вызначае фармальныя класы выказванняў, а таксама стандартныя спалучэнні сістэмна звязаных фармальных уласцівасцяў і структур. Тым не менш, адначасова з гэтым жанры вылучаюцца прагматычнай і тэматычнай карэляцыяй, якая дапамагае вырашаць звыклыя камунікатыўныя задачы, усталёўвае ролі і зносіны, якія звязваюць удзельнікаў камунікацыі паміж сабой, а таксама стварае механізм шыфравання і перадачы пэўных ведаў і вопыту (Bauman 2012).

Да жанру як формы камунікацыі звяртаецца таксама Д. Хаймс у сваёй “этнаграфіі камунікацыі”, разглядаючы яго як інтэрпрэтацыю агульных форм удзельнікамі камунікатыўнай падзеі (Humes 1974).

На сучасным этапе, як вядома, усё больш звыклым і натуральным становіцца абмен інфармацыяй і меркаваннямі праз Інтэрнет, які выступае пляцоўкай для стварэння форумаў і тэматычных груп, што, у сваю чаргу, спрыяе ўзнікненню віртуальных сацыяльных груп з цеснай эмацыйнай сувяззю паміж удзельнікамі. Такія групы вылучаюцца ананімным характарам, а таксама магчымацю абмежаванага раскрыцця асабістай інфармацыі. Аднак, новыя камунікатыўныя мадэлі, якія ствараюцца на ўзроўні віртуальных супольнасцяў, абумоўліваюць узнікненне новых фальклорных падзей, у прыватнасці, т.зв “фальклору абмежаванага асяроддзя” (*environmental folklore*) (Hajduk-Nijakowska 2015:169), які належыць удзельнікам той ці іншай віртуальнай сацыяльнай групы (напрыклад, аматары пэўнай інтэрнэт-гульні). Такім чынам, крэатыўны патэнцыял фальклору ўзмацняе віртуальную супольнасць, стварае патрэбу ў распаўсюджванні прадмету іх зацікаўленасці сярод іншых карыстальнікаў Інтэрнету.

Віртуальныя сацыяльныя групы і іх дзейнасць у межах пэўных супольнасцяў альбо сфер зацікаўленасцяў выступаюць таксама аб’ектам вывучэння эстонскіх даследчыкаў. Так, у артыкуле “Сучасны фальклор, інтэрнет і супольнасці ў пачатку XXI стагоддзя” (Kõiva 2009) М. Койва (*Mare Kõiva*) і Л. Весік (*Liisa Vesik*) падкрэсліваюць значнасць традыцыі як асновы існавання і дзейнасці сацыяльнай групы. Інтэрнэт-фальклор уяўляе сабой выдатнае асяроддзе для выкарыстання традыцыі як сродку сацыяльнай самарэалізацыі. Аднак, кожная група імкнецца ўсталяваць свае традыцыі, абагульніць тыя ці іншыя аспекты ўласнага вопыту і дзейнасці і перадаць іх іншым у абагульненым выглядзе. З іншага боку, усё большую значнасць набывае сацыякультурны кантэкст, ва ўмовах якога існуе сацыяльная супольнасць. Працэс катэгарызацыі і фарміравання групавой ідэнтычнасці прадугледжвае гістарычна і сітуацыйна абумоўленае групавое адзінства, інтэграцыю і адасабленне ад іншых груп. Інтэрнэт-камунікацыя стварае індывідуальныя і

групавыя ўзаемасувязі, што, у сваю чаргу, забяспечвае абмен інфармацыяй і вопытам паміж групамі. У выніку гэтага складаецца т. зв. “сацыяльны капітал”, у якім даследчыкі вылучаюць сімвалічныя дзеянні і знакі. Такім чынам, асноватворнымі фактарамі існавання віртуальнай сацыяльнай групы выступаюць вусны і/або пісьмовы абмен інфармацыяй, эмацыянальная ўстойлівасць, пачуццё прыналежнасці і агульныя зацікаўленасці. Эстонскія даследчыкі таксама адзначаюць, што ступень ананімнасці ўдзельнікаў віртуальных сацыяльных груп істотна зніжаецца патрабаваннем абавязковай рэгістрацыі і ідэнтыфікацыі карыстальніка. У артыкуле таксама закранаюцца праблемы апасродкаванай камунікацыі і размежавання паміж прамой і ўскоснай (апасродкаванай і пісьмовай) камунікацыяй, з дапамогай якой традыцыйная і новая інфармацыя распаўсюджваецца праз электронную пошту і старонкі сайтаў.

Разглядаючы фальклор як *паводзіны*, Р. А. Джорджэс і М. О. Джоунс вылучаюць дзве яго падкатэгорыі: фальклор як калектыўная псіхалогія і фальклор як індывідуальны рэсурс. Яскравай праявай адлюстравання *калектыўнай псіхалогіі* ў фальклоры выступаюць наратыўныя жанры. Асаблівую цікавасць, на нашу думку, уяўляюць гарадскія легенды, якія, з аднаго боку, ствараюцца і трансфармуюцца пад уздзеяннем калектыўнай псіхалогіі, а з іншага – самі ўплываюць на яе. Уплыў калектыўнай псіхалогіі на ўзнікненне гарадскіх легенд выдатна прадстаўлены нарвежскім даследчыкам Оле Рэкдалем (*Ole Bjørn Rekdal*) у артыкуле “Акадэмічныя гарадскія легенды” (Rekdal 2014). Разглядаючы навуковыя і публіцыстычныя артыкулы як крыніцу ўзнікнення гарадскіх легенд, Оле Рэкдаль сцвярджае, што аўтарытэтныя навуковыя публікацыі нярэдка ўтрымліваюць звесткі, заснаваныя на чутках. Некаторыя з іх настолькі распаўсюджаныя, складаныя, дэталізаваныя і захапляльныя, што іх можна аднесці да катэгорыі акадэмічных гарадскіх легенд. Гэта тлумачыцца тым, што аўтары навуковых прац няўважліва ці недобрасумленна выкарыстоўвалі першакрыніцы, а рэцэнзенты і рэдактары прапусцілі гэтыя недахопы. Даследчык дэманструе, як акадэмічныя гарадскія легенды зараджаюцца, развіваюцца і распаўсюджваюцца ў навуковых колах і за іх межамі.

Гарадскія легенды не толькі вынікаюць з калектыўнага меркавання, але і самі істотна ўплываюць на псіхалогію той ці іншай сацыяльнай групы. Адным з прыкладаў гарадской легенды выступаюць спажывецкія водгукі, створаныя з мэтай падзяліцца асабістымі ўражаннямі (найчасцей адмоўнымі) ад выкарыстання таго ці іншага прадукта або паслугі. Даследчыкі (Donavan 1999) вызначаюць гарадскія легенды як выдуманя павучальныя гісторыі, якія распаўсюджваюцца ў спажывецкім асяроддзі, прычым адмоўныя водгукі, дзе згадваецца адмоўны намер галоўнай дзеючай асобы і/або адмоўны вынік, перадаюцца хутчэй і больш ахвотна, чым станоўчыя. Часам яны ўтрымліваюць назву брэнда і / або засцярогу ад няправільнага выкарыстання прадукта. Адзначаецца, што назва брэнда павялічвае верагоднасць далейшай перадачы станоўчага водгукі і памяншае верагоднасць перадачы адмоўнага – спажывецкі з большай верагоднасцю перакажуць апавед пра пэўны брэнд, калі яго прадстаўнік паводзіў сябе дастойна. І наадварот: калі брэнд не згадваецца, спажывецкі больш схільныя перадаваць адмоўную інфармацыю. Разуменне зместу гарадскіх легенд такога тыпу і фактараў, якія вызначаюць імяспажывецкі распаўсюджваць такія легенды, мае вялікую практычную значнасць для маркетологаў і, адпаведна, эканамічны эффект. Так, наяўнасць папулярнага брэнда можа засцерагчы ад распаўсюджвання негатыўнай інфармацыі пра прадукт. Развіццё Інтэрнэту і электронных сродкаў перадачы інфармацыі павялічвае ўплыў гарадскіх легенд на паводзіны прадстаўнікоў тых ці іншых сацыяльных груп і, адпаведна, неабходнасць разумення механізмаў іх стварэння і распаўсюджвання.

Патэнцыял фальклору як *індывідуальнага рэсурсу* ў найбольшай ступені праяўляецца праз карэляцыю жанра і перформансу, а таксама праз узаемасувязь, інтэгрэтыўны і кумулятыўны эффект сродкаў выразнасці ў перфарматыўных жанрах – выкарыстанне пэўных вербальных форм і матэрыяльных прадметаў у рытуалах, слоў, мімікі і жэстаў у апаведзе і г.д. Веданне і разуменне адметнасцяў перфарматыўных жанраў – абавязковы элемент паспяховага ўзаемадзеяння палявога даследчыка-этнографа і яго суразмоўцаў. Вельмі важнае эпістэمالагічнае значэнне для фалькларыстыкі мае структура

падачы і ўспрымання інфармацыі, а таксама яе сумеснае канструяванне падчас этнаграфічнай практыкі – як педагагічны працэс, перформанс, інтэрв’ю ці іншы спосаб узаемадзеяння.

Нарэшце, фальклор як *прыдатная для транслявання існасць* праяўляецца праз пашырэнне фальклору шляхам этэкстуалізацыі – дэкантэкстуалізацыі пэўных фальклорных жанраў з арыгінальнага дыскурсу і іх далейшай рэкантэкстуалізацыі ў новых дыскурсіўных сітуацыях.

Лічбавая рэвалюцыя апошняй чвэрці XX стагоддзя надала новы сэнс камунікацыі, адначасова з гэтым стварыўшы новы, прынцыпова адрозны ад ранейшых, шлях распаўсюджвання фальклору, у першую чаргу, гарадскога. З’яўленне персанальных камп’ютараў, павелічэнне значнасці і пашырэнне тэхнічных магчымасцяў электроннай камунікацыі зрабіла Інтэрнет – у прыватнасці, электронную пошту і сацыяльныя сеткі – асноўнымі сродкамі распаўсюджвання не толькі тэкставых паведамленняў, але і статычных і дынамічных выяў. На сённяшні дзень дыяпазон адзначаных сродкаў істотна пашырыўся і ахоплівае таксама разнастайныя форумы, спісы рассылкі і чаты, якія выконваюць важную функцыю ў развіцці наратыўных жанраў. Тэкставыя і малюнкавыя жарты, загадкі, гарадскія легенды і святочныя віншаванні, якія перасылаюцца праз Інтэрнет, складаюць значны корпус крыніц фалькларыстычных даследаванняў. Асаблівай увагі, на думку венгерскай даследчыцы Марыян Домакас (*Mariann Domokos*), заслугоўваюць “лісты шчасця” (якія бяруць вытокі з традыцыйных ланцужкоў Св. Антонія, альбо “ланцужкоў шанцавання”), гарадскія легенды і паданні, а таксама візуальныя, анімацыйныя, тэкставыя і аўдыё-візуальныя жарты, вядомыя пад агульнай назвай “лічбавыя жарты”. Акрамя гэтага, Інтэрнет з’яўляецца багатай крыніцай фальклорных павер’яў, рэлігій і звычаяў.

Сярод найбольш папулярных жанраў інтэрнет-фальклору даследчыца вылучае візуальныя жарты, сканструяваныя ў праграме Photoshop, якія складаюцца з малюнка і тэксту. У замежных даследаваннях гэты накірунак атрымаў назву “фаташоплор” (*Photoshoplore*). Высокі ўзровень візуалізацыі лічыцца адной з асноўных адметнасцяў інтэрнет-фальклору, поруч з інтэрактыўнасцю, высокім узроўнем крэатыўнасці

карыстальнікаў, высокай хуткасцю распаўсюджвання, а таксама вылучэннем асобнай ананімнай групы стваральнікаў інфармацыі, якія вызначаюцца т. зв. “віртуальнай ідэнтычнасцю”. Фальклорны тэкст складаецца з традыцыйных формульных элементаў і распаўсюджваецца паміж карыстальнікамі, адлюстроўваючы рэакцыю той ці іншай сацыяльнай групы ці супольнасці на актуальныя праблемы сучаснасці. Тэхнічныя магчымасці дазваляюць змяняць тэксты, што, як адзначалася вышэй, матывуе высокую ступень іх варыятыўнасці. З іншага боку, павелічэнне тэмпаў распаўсюджвання фальклорных тэкстаў і пашырэнне іх аўдыторыі абумоўлівае скарачэнне жыццёвага цыклу той ці іншай фальклорнай з’явы (Domokos 2014).

У 2015 годзе ў часопісе “Славацкая этналогія” выходзіць артыкул польскай даследчыцы Яніны Гайдук-Ніякоўскай (*Janina Hajduk-Nijakowska*), прысвечаны праблеме жанравай разнастайнасці інтэрнэт-фальклору. У артыкуле разглядаецца, як хуткае развіццё сучасных інфармацыйных тэхналогій, у першую чаргу, Інтэрнэту, паўплывала на культуру і статус тэксту ў ёй. Слова больш не з’яўляецца адзіным элементам тэксту, уключанага ў новую мультымедычную прастору. *E*-фальклор, з аднаго боку, мае шэраг падабенстваў да традыцыйнага фальклору (згаданыя вышэй ананімнасць, калектыўны характар, варыянтнасць і падкрэсленая каштоўнасць традыцыі), з іншага – радыкальна вылучаецца ўнікальным дынамізмам. Вялікае значэнне маюць таксама сацыяльныя сеткі, якія не толькі ўзбагачаюць структуру сучасных фальклорных тэкстаў, але і павышаюць эмацыйную насычанасць камунікацый у межах віртуальнай супольнасці. Акрамя гэтага, сучасны фальклор, выступаючы ў агульным кантэксце СМІ, выкарыстоўвае, перапрацоўвае і пераасэнсоўвае папулярную культуру. Адпаведна, існуе неабходнасць даследаваць сітуацыйны кантэкст сучаснага фальклору, у якім не толькі трансфармуецца, але і ўзнікаюць новыя фальклорныя жанры як мадэлі спецыфічных камунікатыўных сітуацый (Hajduk-Nijakowska 2015). На прыкладзе “лістоў шчасця” даследчыца дэманструе, як традыцыйны фальклорны жанр змяняецца настолькі, што фактычна становіцца новым жанрам і ўвасабляе зусім новую якасць. Мэтай такіх лістоў Я. Гайдук-Ніякоўска вызначае

паяднанне людзей у адзіную супольнасць на аснове рэлігіі ці патаемных ведаў пры ўмове, што кожны яе ўдзельнік перашле ліст іншым адрасатам па электронай пошце, а таксама апісвае, як формула “лістоў шчасця” выкарыстоўваецца рэкламнымі кампаніямі, якія абяцаюць бонусы тым, хто перашле рэкламны ліст далей. Асобная ўвага надаецца таксама лістам з падманнай інфармацыяй пра вірусы, гарадскім легендам, тэорыям замоў, інтэрнэт-жартам. Спасылаючыся на працы Роберта Ховарда (*Robert G. Howard*), сярод новых жанраў лічбавага фальклору даследчыца вылучае прыватныя (хатнія) старонкі і “асабістыя” (дэманстратыўныя) старонкі, падзяляючы іх на шэраг паджанраў (індывідуальныя асабістыя старонкі, інтэрнэт-дзённікі, фотаальбомы, старонкі пра вандроўкі, хатніх гадаванцаў і г.д.).

Такім чынам, прапанаваная Р. А. Джорджэсам і М. О. Джоунсам катэгарызацыя фальклору ўвасабляецца ў жанравым складзе еўрапейскага і амерыканскага фальклору на розных узроўнях. Інтэрпрэтацыя фальклору як прыдатнай для апісання існасці знаходзіць сваё адлюстраванне пераважна ў разнастайных жанравых класіфікацыях. Фальклор як гістарычны артэфакт праяўляецца праз аналіз унутранай эвалюцыі і трансфармацыі сістэмы жанраў, у першую чаргу, наратыўных, гістарычную рэканструкцыю фальклорнай літаратуры, у тэарэтычных працах, прысвечаных метадалогіі палявых даследаванняў пачатку ХХ стагоддзя, а таксама ў археалагічных даследаваннях як спосабе вывучэння матэрыяльных артэфактаў фальклорных рэлігій. Пра залежнасць фальклору ад культурнага кантэксту найбольш яскрава сведчаць інтэртэкстуальнасць, інтэрактыўнасць, дыялагічнасць і няўстойлівасць фальклорных жанраў, кантэкстуальная дынаміка жанраў і перформансу, пераклад і занатаванне фальклорных наратываў з мэтай меркантилізацыі, экспрапрыяцыі і рэапрапрыяцыі слабейшых культур. Праявай фальклору ў культуры кантактных груп выступае жанр як форма камунікацыі – напрыклад, т. зв. “сацыяльная музыка”. Яскравай праявай адлюстравання калектыўнай псіхалогіі ў фальклоры выступаюць наратыўныя жанры, якія, з аднаго боку, ствараюцца і трансфармуюцца пад уздзеяннем ідэй і ўяўленняў, якія пануюць у грамадстве, а з іншага – самі ўплываюць на іх. Патэнцыял фальклору як

індивідуальнага рэсурсу праяўляецца, у тым ліку, праз узаемазвязь жанра і перформансу, а таксама выкарыстанне разнастайных сродкаў выразнасці ў перфарматыўных жанрах. Фальклор як прыдатная для транслявання існасць увасабляецца праз рэкантэкстуалізацыю традыцыйных фальклорных жанраў у сучасным дыскурсе (кінематограф, інтэрнет і г.д.).

ЛІТЕРАТУРА

- Bacchilega C. *Folklore and Literature. A Companion to Folklore*. Chichester : Blackwell Publishing, 2012. P. 447–463.
- Bauman, R. *Genre. Folklore, Cultural Performances, and Popular Entertainments*. Oxford: Oxford University Press, 1992. P. 53–59.
- Ben-Amos, D. Introduction. *Folklore Genres*. Austin : University of Texas Press, 1976. P. ix–xiv.
- Briggs, Ch. L., Bauman, R. Genre, Intertextuality, and Social Power. *Journal of Linguistic Anthropology*. 1992. Vol. 2(2). P. 131–172.
- Bronson, B. H. The Ballad as Song. Berkeley : Ed. University of California Press, 1969. 324 p.
- Brown, A. K. Collecting Material Folklore: Motivations and Methods in the Owen and Hasluck Collections. *Folklore*, 1998. Vol. 109(1-2). P. 33–40.
- Brunvand, J. H. *Encyclopedia of Urban Legends*. Santa Barbara : Ed. ABC-CLIO, 2012. – 820 p.
- Crammer K., Singer Y. On the learnability and design of output codes for multiclass problems. *Machine Learning*. 2002. Vol.47(2-3). P. 201–233.
- Domokos, M. Towards Methodological Issues in Electronic Folklore. *Slovak Ethnology*. 2014. Vol. 62(2). P. 283–298.
- Donavan, T., Mowen, J., Chakraborty, G. Urban Legends: The Word-of-Mouth Communication of Morality Through Negative Story Content. *Marketing Letters*. 1999. Vol. 10. P. 23–35.
- Dorson, R. M. *Folklore and Folklife: an Introduction*. Chicago : Ed. University of Chicago Press, 1972. 572 p.
- Georges, R. A., Jones, M. O. *Folkloristics: An Introduction*. Bloomington : Ed. Indiana University Press, 1995. 336 p.
- Georges, R., Dundes, A. Toward a Structural Definition of the Riddle. *Journal of American Folklore*. 1963. Vol. 76(300). P. 111–118.

- Günthner, S., Knoblauch H. Culturally Patterned Speaking Practices – the Analysis of Communicative Genres. *Pragmatics*. 1995. Vol. 5(1). P. 1–32.
- Hajduk-Nijakowska, J. Towards the New Folklore Genre Theory. *Slovak Ethnology*. 2015. Vol. 63(2). P. 161–173.
- Hukantaival S. Finding Folk Religion: An Archaeology of “Strange” Behavior. *Folklore (Estonia)*. 2013. Vol. 55. P. 99–124.
- Hymes, D. Foundations in Sociolinguistics: An Ethnographic Perspective. Philadelphia : Ed. University of Pennsylvania Press, 1974. 260 p.
- Hymes, D. Models of the Interaction of Language and Social Life. *Directions in sociolinguistics. The Ethnography of Communication*. New York : Ed. Holt, Rinchart and Winston Inc., 1972. P. 35–71.
- Hymes, D. Ways of Speaking. *Explorations in the Ethnography of Speaking*. Cambridge : Ed. Cambridge University Press, 1979. P. 433–451.
- Kõiva, M., Vesik L. Contemporary Folklore, Internet and Communities at the Beginning of the 21st Century. *Media & Folklore. Contemporary Folklore IV*. Tartu : Ed. ELM Scholarly Press, 2009. P. 97–117.
- Lévi-Strauss, C. The Savage Mind. Chicago : Ed. University of Chicago Press, 1966. 310 p.
- Nguyen D., Trieschnigg D., Meder Th., Theune M. Automatic Classification of Folk Narrative Genres. *Proceedings of KONVENS 2012 (LThist 2012 workshop)*, Vienna, September 21, 2012. P. 378–382.
- Rekdal O. B. Academic Urban Legends. *Social Studies of Science*. 2014. Vol. 44(4). P. 638–654.
- Shuman, A., Hasan-Rokem G. The Poetics of Folklore A Companion to Folklore. Chichester : Ed. Blackwell Publishing, 2012. P. 55–74.
- Winick, S. D. Folklore and/in Music. A Companion to Folklore. Chichester : Ed. Blackwell Publishing, 2012. P. 464–482.